

Toen Gusta in haar vinger sneed

Als ik hem vertel dat ik heb leren schrijven op een lei en met een griffel, kijkt hij me aan alsof ik uit de tijd van het spijkerschrift ben opgestaan. Zijn zoontje wil meteen uitleg over die vreemde woorden: wat is dat, een griffel, een lei? Ik vertel het hem, toon afbeeldingen op internet: een lei in een houten kader en een griffel. Vooral de griffel fascineert de jongen: zo 'n dun, grijs stokje? Moesten jullie daarmee schrijven? Hadden jullie dan geen papier en geen stylo? Papier wel, dat bestond al zeer lang. Maar stylo's waren nog niet uitgevonden. Na de griffel-tijd schreven we op in ons kladschrift met een potlood. Voor een 'nette' tekst beschikten we over een pennenstok en een inktpot. 'Pennenstok, inktpot?' De jongen zet opnieuw ogen als schoteltjes op. Ik leg uit hoe een pennenstok ineensak en hoe lastig ik het had om geen inktvlekken te maken. Op school hing de inktpot veilig tot de rand in een gaatje van onze lessenaar. Nog maar goed ook. Want we kenden de risico's van de inktpot die we voor ons huiswerk gebruikten en die dan gewoon op de keukentafel stond. En o wee, o wee, als je die omstootte! De ontdekkingsstocht naar schoolgerei van lang geleden tot vandaag, brengt ons bij het bord en bij het krijt waarmee het beschreven wordt. Beide doen nog altijd dienst, ook bij de vele vormen van kennisoverdracht. De kleine jongen kent dus bord en krijt, maar heeft het trots over het 'whiteboard' (zeg vooral niet 'wit bord') waarop met een viltstift wordt geschreven en getekend. Er worden ook beelden op vertoond met de hulp van een beamer, ook digitale videoprojector genoemd. En zijn papa weet van scholen waar een elektronisch bord voor de klas hangt, met alle mogelijkheden van dien...

Ik denk aan de griffel, krassend op mijn lei, aan de pennenstok en de inktpot... allemaal verwezen naar het museum?

De babbel over de wonderlijke evolutie van het schoolgerei, brengt me bij juffrouw Elise van mijn eerste leerjaar. De meeste onderwijzeressen van mijn school waren zusters. Juffrouw Elise (de afkorting 'juf' was toen not done) vormde een uitzondering op die regel. Een onderwijzeres mocht lesgeven zolang ze ongetrouwd bleef. Ook dat vernam ik pas veel later. Als kind stel je je geen vragen over het statuut van wie voor de klas staat. Ook niet over de afwezigheid van jongens. Dat was toen normaal en zou het nog lang blijven, ook nog toen mijn kinderen schoolliepen. Mijn (inmiddels volwassen) kleinzoon was de eerste die zijn hele schooltijd in gemengde klassen doorbracht.

Mijn Juffrouw Elise was streng, vooral op orde en netheid. Als je je lei na gebruik, niet oppoetste tot ze blonk, zwaaide er wat. Ook je naailap (het woord staat niet eens meer in het Groene Boekje) moest er als nieuw blijven uitzien: een onmogelijke opdracht als je zodanig sukkelde met kruisjes- en andere steken dat je zweethanden kreeg. Dat liet vlekken en kreukels na, reden waarom je de lap, na controle, naar je hoofd geslingerd kreeg, met de uitroep dat je weer eens verschrikkelijk had 'gebroddeld'. Je moest dan al die mislukte steken lospeuteren en met een lege lap herbeginnen. Ik haatte naailappen. En ook nog andere

opdrachten en regels die er toen bij hoorden. Maar de groezelige naailap, de inktvlekken, straf schrijven, in de gang moeten staan wegens te veel babbelen in de les ... geven nu alleen maar extra kleur aan een tijd waarin zich zoveel mirakels aandienden. Eén daarvan was – met stip – de kennismaking met letters die woorden vormden en dan samen uitgroeiden tot zinnen die toegang gaven tot verhalen. Verhalen die je meeslepten, die je kon lezen, herlezen, zonder daar iemand bij nodig te hebben. Een van mijn eerste leer-leesboekjes ging over Jan, Tuur en Gusta, twee broers en hun zus. Op een dag schilt Gusta een appel en snijdt in haar vinger. Er staat een tekening bij: Gusta, met open mond starend naar haar gewonde vinger terwijl het bloed tot onderaan de bladzijde druppelt, en de twee broers een beetje jaloers toekijken: in je vinger snijden doet wel pijn, maar bloed...dat was speciaal, daar maakte je indruk mee. De snee in de vinger van Gusta doet ook mij nog altijd huiveren, van afschuw maar ook van onderhuidse spanning en genot. Ik denk dat mijn leeshonger bij die bloedende vinger is ontstaan.

Terwijl ik dit schrijf, ligt 1 september nog maar een week ver. Ik wens alle schoolkinderen veel wonderen toe.

T.S.